OD ISTOG PISCA

Vaskrsenje

HRONIKA POSLEDNJIH VREMENA U MANASTIRU N.

Vukašin Milićević

Laguna

Copyright © 2026, Vukašin Milićević
Copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

Kada, dakle, ugledate gnusobu opustošenja, o kojoj govori prorok Danilo, gde stoji na mestu svetome…

Jevanđelje po Mateju 24.15

This is the way the world ends
Not with a bang but a whimper.

T. S. Eliot, *The Hollow Men*

Sadržaj

Prolog 9
Čin I: BERBA 37
Čin II: NEKRŠTENI DANI U MANASTIRU N. . . 88
Čin III: APOKATASTAZA 149
Epilog 203

Rečnik manje poznatih reči i izraza 215
O piscu. 219

Prolog

Bojevi pod hrastom

Deus sive natura[1], inače poznat po hroničnoj nedorečenosti, ponekad ipak ostavi bez reči. Upravo to se slučilo u mestu N., Opština V. N., katastarske parcele 1378-1400, u posedu srednjovekovnog manastira N. Na topografskoj karti, ovim divnim potesom dominira kota 439 i to nije tek uzgredni podatak. Naime, na tom visu poviše manastira N., pod starim hrastom koji ga kruniše, odigrala su se ni manje ni više nego tri boja u tri rata.

U Prvom ustanku, desetkovana konjica oberkapetana Stojana Seciglave očajničkim jurišom, od manastira uzbrdo, kroz vinograd, *na buljuke* je razbila u gaju na visu dobro ušančenu vojsku Omer-paše. Legenda kaže da su se junačni Stojanovi momci pre juriša okrepili nadaleko poznatim manastirskim vinom, što im je, veli dalje legenda, dalo snagu za podvig. Legenda ne kaže da su pili po principu *usque ad defecationem*[2], te da je iguman Prokopije,

[1] *Bog ili priroda* (lat.).
[2] *Do useravanja* (lat.).

inače veoma fin čovek, Prečanin rodom, zazivao Boga da mu namesto oslobodilaca vrati Turke „jerbo su oni fini gospodini i ne loču jakože beslovesniji“. Turci su, naime, iz manastira N., gde su se bili gostili nekoliko dana, utekli na vis jer je Stojan pustio glas preko Omerove milosnice Jelice, sa kojom i sam, uzgred budi rečeno, beše blizak, da k manastiru N. ide velika vojska, što je, pored svega, skoro jedinstven primer pobede u informacionom ratu u našoj bogatoj vojnoj istoriji.

Oktobra devetsto petnaeste kota 439 bila je mesto na kome su, svi do jednog, herojski izginuli pripadnici poslednje odbrane iz V. N. sreza. Vodio ih je bogati trgovac i vinar Milan Stojanović. Kada je bilo jasno da je sve izgubljeno i pošto su odbijeni svi pozivi na predaju, gazda Milan se, na svom belom lipicaneru, pravo iz gaja zaleteo u mitraljez koji je od manastirske kapije tukao ka koti 439.

Isprva niko od mešovitih austrougarsko-nemačkih trupa nije hteo da puca, ponajmanje mitraljesci, na ovu dostojanstvenu priliku koja im se, u elegantnom civilnom redengotu i sa polucilindrom na glavi, približavala vitlajući starom konjičkom sabljom. Naposletku je ono što se moralo učinio naočiti husarski oficir, sa konja, jednim hicem. Oficir je odmah nakon pucnja i sam isukao sablju i paradno pozdravio u pravcu gazda Milana. A Milan je, nogu čvrsto zaglavljenih u uzengije, ostao u sedlu i lipicaner je nastavio da se kreće ka svom cilju, doduše, ne galopom ili kasom, već polako i poletno, kao u svatovima.

Zapovednik nemačkog bataljona, major Fon Hamerštajn, gledao je netremice u ovaj prizor.

– Herr oberst![3] – reče pukovniku Georgijeviću, austrougarskom zapovedniku, baronu Ot Almaša. – Vidite, postoje četiri vrste vojnika: hrabri, kukavice, srčani i melanholični. Dve karakteristike obično idu zajedno. Neki su hrabri i srčani; takvi često skončaju pre neko što učine neko veliko delo kakvo se čini da karakterom zaslužuju. Zatim, tu su melanholične kukavice, takvih je u ratu najviše; pravo budi rečeno, gotovo svi su melanholične kukavice. U ratu, kažem, ne i u životu inače, jer se tek u ratu ljudi pokazuju onakvim kakvi zaista jesu. No, takvi nisu naročito opasni; uglavnom su poslušni, a najvažnije je to što su oni, da tako kažem, stabilan činilac. Ono opasno su srčane kukavice; takvih se treba čuvati, naročito kada se domognu visokih činova. U takvim se srcima najlakše začinje jeres izdaje.

– A hrabri i melanholični? – upita Georgijević.

– Hrabri i melanholični su jedini koji mogu postići veliko delo. Oni, u suštini, preziru ambicioznost. Zbog toga je jedino u njih um dovoljno bistar, a karakter dovoljno osnažen rvanjem sa samim sobom. Oni su jedini kadri da donose teške odluke. A bez teških odluka nema velikih dela…

Georgijević je ćutao, a lice mu se grčilo u bolnu grimasu.

– Dobar oficir nikome ne pripada, dragi moj barone… – nastavio je Fon Hamerštajn. – Dobar čovek još manje. Ali dobar oficir, isto tako, zna da nema izbora. Da bude ili ne bude dobar, o tome govorim.

– Uzelac! – obrati se na srpskom Georgijević onom naočitom husaru.

---

[3] *Gospodine pukovniče* (nem.).

– Gospodine pukovniče!

– Neka ljudi saberu poginule, da ih sahranimo.

– Naše poginule?

– Da, naše.

– One naše gore ili ove ovdje?

– Sve zajedno, razume se. Sve naše zajedno… Tamo gore u gaju, tamo ćemo ih sahraniti.

Nastade nekoliko trenutaka tišine.

– I recite igumanu da se spremi za opelo.

– Razumem, gospodine pukovniče!

Najzad, o onome što se dogodilo u Drugom svetskom ratu danas se, naročito u manastiru N., malo i nerado govori.

Kota 439 bila je tada poslednja odstupnica hrabre desetine ustanika predvođene Georgijem Zečevićem, igumanom manastira N., i Novakom Kostićem, učiteljem iz V. N. i španskim borcem. Njih je, u gaju na koti 439, okružila četa Dobrovoljačkog korpusa predvođena kapetanom Dobrosavom Jeličićem. Nakon nekoliko sati ogorčene borbe ustanici, koji su se utvrdili u kamenoj spomen kapeli-kosturnici iz prošlog rata, ostali su bez municije. Svaki je za sebe sačuvao po jedan metak. Kada je i poslednji ustanik iskoristio metak, Georgije izađe iz kapele, da pre nego što i on učini isto, neprijatelju nešto poruči. No, uspeo je da izusti samo „gade izdajnički“ pre nego što ga je Dobrosavljev metak pogodio posred čela.

U lugu na koti 439 postoji i spomen obeležje ovim hrabrim ustanicima, odmah do kapele, ali se, kako rekosmo, njihova hrabrost u manastiru N. danas nerado pominje. Tome je više razloga. Najpre, iguman Georgije bio je nadaleko poznat kao bekrija, a kažu još i ženskar. Bio je voljen, ali jedno je ljubav ljudska, a drugo ona božanska.

Takođe, to što je poginuo sa samoubicama, to što zamalo i sam nije počinio njihov greh, velika je sablazan. Konačno, najveća je sablazan to što je on u rat krenuo sa komunističkim bezbožnicima, i to protiv svojih sunarodnika (a komunisti su, zna se to dobro, odnarođeni). Znaju to da kažu u manastiru N., i sasvim su u pravu kada tako čine (premda nije mudro još uvek te stvari govoriti javno), nije to bio nikakav ustanak, bio je to bratoubilački rat i bezumlje koje su otpočeli komunisti.

Jadi pravednoga Hadži-Tiosava

Razlog zašto se događaji iz Drugog rata ne pominju nije ni to što je Dobrosav Jeličić sa svojom četom dobrovoljaca bio direktni saučesnik u streljanju više od stotine civila iz V. N. koje je okupator izvršio kao odmazdu za vojnike ubijene u borbi sa ustanicima. Ako je i počinio kakav greh s tim u vezi, Dobrosav je svoje grehe sprao mučeničkom krvlju. A nije. Jer prvo, za streljanje nisu bili krivi dobrovoljci, nego komunisti; drugo, dobrovoljci su smanjili broj *naših* žrtava tako što su umesto njih okupatoru isporučili čitavu jednu čergu od četrdesetak članova. Okupator se, naravno, nije bunio – za njih su to sve zajedno ionako bili Cigani.

Mučenika Dobrosava su, zajedno sa njegovim dobrovoljcima, komunisti streljali pri njihovom povlačenju ka onome što je 1945. ostalo od „slobodne Evrope“ za koju su se borili.

Razlog zašto se događaji iz Drugog rata ne pominju nije ni to što je Dobrosav bio sin Hadži-Tiosava iz V.

N., varoškog špijuna, bogomoljačkog proroka i verskog referenta Združene borbene organizacije rada. Naprotiv, ime Hadži-Tiosava zlatnim je slovima danas ispisano u istoriji manastira N., varoši V. N. i čitavog našeg naroda.

Sve to, dakle, nisu razlozi, a jedini pravi razlog je to što zbog višedecenijske agresivne komunističke propagande pravu prirodu i karakter događaja iz Drugog svetskog rata danas naprosto nije moguće razumeti. Treba biti strpljiv i uporan. Ima još mnogo toga što je potrebno učiniti kako bi se pogubni efekti te propagande sasvim uklonili.

Ranu na srcu Hadži-Tiosava nije mogla da zaceli svest o mučeničkom karakteru končine njegovog sina. Ipak, on je smogao snage da nastavi i da, nakon što je podneo ispovedničke muke, postane krajeugaoni kamen obnove ne samo manastira N., već i crkvenog života uopšte u V. N. srezu, ali i u celoj našoj svetoj crkvi. Hadži-Tiosav je uistinu sebe ugradio, kako kaže apostol Pavle, kao živi kamen u Dom Božji.

Razume se, Hadži-Tiosava su komunisti uhapsili odmah nakon što su zaposeli V. N. varoš. No, stari zboraš i bogomoljac se nekim čudom spasao. Zli jezici kažu da je to zato što je on komunistima ponudio „dokaze“ o kolaboraciji Stojana Stojanovića, trgovca, vinara i najbogatijeg čoveka u V. N. Iako se kasnije ispostavilo da dokazi nisu valjani, gazda Stojan je već bio streljan kao narodni neprijatelj, a celokupna njegova imovina je konfiskovana.

No, u vezi sa raspletom čitavog ovog zamešateljstva, među pripadnicima Odeljenja za zaštitu naroda postojale su tada dve škole mišljenja. Jedni su bili zadovoljni što je taj kulak i krvopija pogubljen i što je ono što je on „oteo“ od naroda „vraćeno“ narodu, bez obzira na to što Stojan

ne samo da nije bio kolaboracionista, već je i čitavog rata pomagao ustanike – nije im se pridružio samo zato što je zbog rana zadobijenih u prošlom ratu bio invalid. Sa druge strane, pripadnici ove škole mišljenja u Ozni bili su zadovoljni i time što su shvatili da je, za uspešno izvršenje njihovih budućih zadataka, Hadži-Tiosavljeva pomoć dragocena. Mnogi njegovi zboraški drugovi i saborci uspeli su da izmaknu „revolucionarnoj pravdi“ i trebalo ih je sad loviti širom kapitalističkog sveta, a u Hadži-Tiosavljeva pisma i pozive da se nađu sa „vezama i saborcima iz otadžbine“ niko od njih nije sumnjao. A ako bi i posumnjao, bilo je to, po pravilu, već uveliko kasno jer zamka je već bila postavljena i vrlog bi pripadnika „nacionalnih snaga“ u tuđini stigla sudba kojoj je 1945. u otadžbini izbegao.

Ipak, iako je njegov sveti život na korist vascelog naroda i crkve bio sačuvan, Hadži-Tiosav je morao da podnese ispovednička stradanja. Njegovi dušmani bili su komunisti, a opšte je poznato da nema te saradnje koja bi sasvim mogla da neutrališe njihovu osvetoljubivost. Tako je Hadži-Tiosav tokom čitavih pet godina bio konfiniran u manastiru N. Jedan zlobni jezik je primetio da to i nije bila neka kazna, jer Hadži-Tiosav iz manastira, nakon što je zaslugom sina mu Dobrosava iz njega maknut iguman Georgije, svakako nije izbijao. A nije ni posle. No, ipak, to je samo zli jezik, jer se zna da je Hadži-Tiosav sve to vreme bio pod strogim nadzorom i da je mnogo propatio. Da nije bio čovek molitve, pitanje je da li bi to sve mogao izdržati. Jer svakog jutra bi, nakon molitvenog pravila, Hadži-Tiosav, uz kafu i rakiju (što je moralo biti naročito mučenje za ovog uglednog člana društva „Trezvenost“),

morao provoditi sate u razgovoru sa jednim oficirom Ozne. Ostatak dana je provodio pišući izveštaje o čijem sadržaju, nažalost, čak ni mi ništa ne znamo.

Pripadnici pak druge škole mišljenja u Ozni bili su malobrojni; oni su bili ogorčeni kako Stojanovom tako i Hadži-Tiosavljevom sudbinom, ali nisu mogli mnogo da urade. Ipak, uspeli su da izdejstvuju da se Stojanovoj udovici i sinu Stevanu vrati velika varoška kuća i jedan dućan dovoljan za njihovo izdržavanje, kao i da Stevan odraste bez žigova koje su često nosila deca drugih narodnih neprijatelja. Oni, međutim, nisu uspeli da izdejstvuju da se Stojanu vrati građanska čast i da se „presuda" poništi. Stevan im je bio zahvalan, naročito jednom naočitom i prijatnom oficiru koji ga je stalno obilazio i koji mu je u danima odrastanja bio poput starijeg brata. Kasnije mu je oficir rekao da je, zahvaljujući njegovom ocu Stojanu, troje boraca iz njegove čete, uključujući i njega samog, preživelo zimu 1942-43. Teško ranjeni, cele su se zime skrivali u selima oko V. N., a njihovo je lečenje i izdržavanje organizovao i finansirao Stojan, kao i njihovo prebacivanje na slobodne teritorije u brdima.

Hadži-Tiosav je i nakon tamnovanja veći deo svoga vremena provodio u manastiru N. Premda nije bio u sveštenom činu (kažu da o eventualnom rukopoloženju, u svom prevelikom smirenju, nije hteo ni da razgovara), on je praktično bio duhovnik sestrinstva koje se odmah nakon što je iguman Georgije „napustio manastir" tu nastanilo i koje je, zahvaljujući Hadži-Tiosavu, bilo veoma brojno, uprkos tiraniji bezbožnog komunizma. Isto tako, Hadži-Tiosav je bio duhovni vođ mnogim bogomoljcima

V. N. sreza i taj pokret u tom kraju, opet zahvaljujući njemu, nikada nije zamro.

Svoju namučenu i svetu dušu Hadži-Tiosav je, na glasu svetosti, predao Tvorcu i Gospodu dvadeset godina nakon rata, navršivši osamdeset leta. Telo je predato na čuvanje zemlji na manastirskom groblju. Međutim, priča o ovom svetom čoveku se tu ne završava. *Deus sive natura*, koji je divan u svetima svojim (ili pak neko drugi u njegovo ime), namenio je svome ugodniku da i posle smrti čini još veća dela od onih koja je činio za života. A da bismo razumeli kako je do toga došlo, moramo napraviti jedan ekskurs u istoriju manastira N.

Povest o monahu i bogalju

Desno od ulaza u manastirsku crkvu, veoma skladnu jednokupolnu građevinu od peščara i opeke, nalazi se, danas sasvim nevidljiv, grob ktitora o kome se danas ne zna mnogo. No, nama su, iz razloga koji su nas doveli do pisanja ove povesti, poznati čak i detalji o njemu, tajne kroz istoriju znane samo najposvećenijim pripadnicima monaških bratstava manastira N.

Čelnik Vojin i njegova supruga Dragana ni po čemu spoljašnjem nisu bili posebni u odnosu na drugu srednjovekovnu gospodu. Ktitorski portret otkriva da je Vojin bio oniži čovek neobično snažne građe – kuriozitet je to da je Dragana prikazana kao viša od svog supruga, što, pored neuobičajenih detalja u prikazu lica, predstavlja zanimljivo svedočanstvo o realističkim tendencijama naših srednjovekovnih slikara.

Elem, Vojin i Dragana nisu bili neobični ni po čemu spoljašnjem, ali jesu i te kako kada je reč o onome što je od očiju skriveno, odnosno, po neobičnim sklonostima duha. Bili su to, za svoje vreme, neobično pismeni i načitani ljudi. Takođe, bili su to i neuobičajeno pobožni ljudi. Naravno, pobožnost u srednjem veku nije bila ništa neobično, ali iskrena pobožnost jeste jer takva je pobožnost neobična u svakom vremenu.

Kada je Dragana preminula u dobi od oko šezdeset godina, Vojin je u svojoj zadužbini primio angelski obraz i živeći u njemu proveo još čitavih dvadeset godina. Bio je prost monah, nikada se nije primio nikakvoga čina niti je zahtevao da mu se ukazuje bilo kakva čast, iako je kao ktitor na takvo što polagao puno pravo. Manastirska bratija i prost svet koji je pohodio manastir ovog su smirenog čoveka zavoleli na način neobičan za ljude njegovoga ranga. Vojin, u monaštvu narečeni Maksim, bio je, kako Apostol veli, svima sve. Ostavši fizički snažan do duboke starosti, naročito je voleo da pomaže seljacima iz okoline, svojim nekadašnjim sebrima, u teškim poslovima. Kao pravi riter, Vojin, potonji monah Maksim, naročitu je ljubav gajio prema konjima, ali je veoma dobro poznavao i sve što se tiče zdravlja drugog blaga, krupnog i sitnog. I tu je njegova pomoć bila nezamenljiva.

Ono što niko nije znao, međutim, bilo je to da je monaha Maksima *Deus sive natura* udostojio vizija o kojima se moglo čitati samo u žitijima, i to onim boljim. Međutim, Maksim o svojim viđenjima nikada nikome nije govorio. Govoriti o njima za njega bi, kao pravog *mista*, pravog posvećenika, bilo blasfemično. Govoriti o njima za njega

bi, kao pravog aristokratu, bilo još i lišeno svake elegancije, to jest nedopustivo.

Ali ipak, upravo elegancije radi, o jednom se događaju te vrste mora progovoriti, ali, razume se, samo „kao u ogledalu i zagonetki".

Jednoga dana, tačnije, jedne noći, monahu Maksimu u nenadanu posetu dođe *Princeps huius mundi*[4], u obličju veoma stare monahinje, slepe, sasvim ćelave, čak i bez obrva i trepavica. Prilika, dakle, sasvim gadna, ali ne bez određene elegancije.

– Za mene si ti oduvek bio nezanimljiv – reče Maksimu. – Moji su ljudi neostvarenih želja i nadanja, a ti si svoje želje znao da ostvariš, a znao si i da ne želiš ono neostvarivo. Možeš to shvatiti i kao kompliment. Međutim – nastavio je – sada si mi se namestio. Vidiš, ništa ljude od Njega ne odvaja kao dobar svetac. A ti si postao dobro veštastvo upravo za takvo što, što ću ja, razume se, iskoristiti. Izbor ti je, dakle, jednostavan: ili ćeš počiniti kakvu gadost tako da onda nema ništa od svetosti, ali ti postaješ moj, ili ćeš još ovo malo vremena što ti je preostalo ostati uporan u vrlini, ali je tvoja svetost onda moje oružje protiv Njega. Pretvoriću te, prepodobni, u svetinju.

– Idi od mene, Satano, sablazan si mi – reče na to Maksim. Onda se nakratko zamisli, pa dodade: – More m'rš napolje, ćorava babetino – i *Princeps huius mundi* dobi nogu u svoju bablju zadnjicu.

Ipak, Maksim je ozbiljno uzeo ove reči, zbog čega je rešio da preduzme sve što se moglo (a nije se moglo bogzna šta) da se ne ostvari namera Ćorave babetine, A.K.A. *Princeps*

[4] *Knez ovoga svega* (lat.).

huius mundi. Naravno, nije mu padalo na pamet da se preda gadosti; taj predlog bio je tek niskost i jeftina smicalica.

Kada je osetio da mu se vreme othoždeniju[5] iz ovoga sveta približilo, Maksim pozva sebi igumana Josifa, svoga posinka, seljačko siroče koje je na dvoru odgajio kao sopstveno dete.

– Sinko moj i oče – reče mu. – Svevišnjim te imenom zaklinjem da postupiš ovako kako ću ti reći. Idem Gospodu za tri dana najviše. Spreman sam. Ti pak uredi za pogreb sve kako poredak zapoveda. Ali u moj grob u crkvi pogrebi krpenu lutku na podobije meni. Evo, napravio sam je sam, unutra su slama i kamenje, telesina je to. Tu su i moje rase, tu je pana, odenućemo je sad. Poneo si pribor za šivenje, jesi li? – Josif klimnu glavom. Maksim zastade, pa potraži nešto u pretincu koji je stajao do kreveta. – Evo i brade od kudelje, da pod panom viri. Vidi, lepša je od moje – pa stavi bradu, kao kakvo dete, sebi pod usta i nasmeja se.

Maksimov *doppelgänger*[6] je ubrzo bio spreman. Starac beše veoma zadovoljan. Gledajući lutku, uz osmeh je procedio sebi u bradu: „Babetino ćorava." Josif se začudi, ali nije ništa pitao. Jedino što se moglo meriti sa njegovom ljubavlju prema Maksimu bilo je poverenje koje je u njega imao.

– E, a sad pohitaj u selo – reče mu Maksim – velikome Sredoju. Jedino on, pored tebe, zna šta će se zbiti, ali ne baš sve. On će ti pomoći – Maksim malo zastade, pa nastavi, pažljivo i razgovetno. – Uspnite se na ovaj naš vis, pa tu, u gaju pod velikim dubom, iskopajte dubok grob,

[5] *Odlasku* (stsl.).
[6] *Dvojnik*, *parnjak* (nem.).

deset lakata najmanje, ali neka bude što manjeg prečnika. Tu moje telo položite uspravno, licem prema istoku. Pod velikim dubom, u gaju, na vrhu brda. Nikakvoga znaka da ne bude. Sredoja još da na Krst Časni zakuneš da nikome ništa ne govori.

Josif klimnu glavom. Maksim nastavi.

– A ovo što ću ti sada reći, to samo ti znaš i neka tako ostane u vekove. Ako se kada kome u crkvi kakvo čudo, kakvo isceljenje zbude, neka taj, a ni bilo ko drugi, ništa nikome ne govori. Neka bude sasvim po reči Evangelija: „Idi i nikome ne kazuj." To je od svega preče, sinko moj. Ako se toga ne budete držali, veliko će zlo nastati ovde.

Josif čvrsto zagrli starca.

Već je te večeri sve bilo uređeno kako je starac zapovedio. Spremljeni grob pod dubom, u gaju na brdu, pokriven je bio daskama i lišćem.

Nastupi treća noć. Maksim reče Josifu da ostane sa njim, da pripali kandilo i da mu čita *Ot Joana*[7]. Kod reči „Blaženi ne vidjevšiji i vjerovavše"[8] Maksim izdahnu mirno. Josif celiva starca u čelo i odmah se dade na posao. Otvori prozor koji je gledao van manastira, a iz mraka se, glasom nekakve ptice, oglasi Sredoje. Spustiše starca. Sredoje se prekrsti, celiva ga u glavu, pa ga uprti. Hodali su u tišini, samo bi Sredoje povremeno izustio: „Dobri moj gospodin." Sve se savrši po starčevom blagoslovu.

U zoru je Josif objavio da se starac Maksim prestavio u Gospodu. Posljedovanije mrtveno[9] i sahrana prođoše

[7] *Jevanđelje po Jovanu* (stsl.).
[8] *Blaženi koji ne videše, a verovaše* (stsl.).
[9] *Služba za mrtve, opelo* (stsl.).

kako ustav zapoveda. U četrdeseti dan dođe i arhiepiskop da pomenom oda počast velikome čoveku.

Iako su dani po sahrani i pomenu prolazili mirno, Josifu je vreme proticalo u iščekivanju. Gotovo godinu dana nakon starčevog prestavljenja, pred Strasnu sedmicu, dogodi se čudo.

Iguman Josif je svake godine o svome krsnom imenu, o Lazarevoj Suboti, postavljao naročitu trpezu za seljake koji su živeli na manastirskoj zemlji. Čitavog dana bi ih dvorio kao najveću gospodu. Činio je on to i inače, Josif se nikada nije obazirao na moć od ovoga sveta, ali bi ovoga dana ipak sve bilo posebno. Među tim prostim i čestitim ljudima nađe se i seoska pijanica i prosjak, Kljasti Časlav. Pošto je noć bila sveža, Časlav se, dobro pijan od vina i skriven od svih očiju, čak i od svojih, zavuče u crkvu i usni dubokim snom. Ni od kaluđera koji se u crkvu sabraše za polunoćnicu niko nije primetio priliku koja se sklupčala u ćošku priprate, u blizini ktitorskog groba. Mrak beše neobično gust, a oči otežale od celodnevnog služenja i vina. Tek u zoru, kad je trebalo da otključaju crkvu za jutrenju, eklisijarh i još jedan iskušenik se zgranuše kad začuše da neko lupa na vrata, ali iznutra, iz hrama Božjeg.

Sabraše se i otvoriše vrata. Na njima je stajao Kljasti Časlav, bez štaka, nogu pravih kao u kakvog hata. Svi su ćutali i krstili se, samo se Časlav nekako detinje smejuljio. Na kraju redova, koji se od kaluđera i ljudi što su počeli da pristižu na službu napraviše sa obe strane kamene staze što vodi do hramovnih vrata, stajao je iguman. Kad dođe do Josifa, Časlav se prekrsti i reče:

– Slava ti i milost, oče Maksime!

Svi prisutni počeše da se krste i govore: „Slava mu i milost."

Igumanu sve beše jasno. Eto, dogodilo se; osećao je čak i nekakvo olakšanje, jer iščekivanju je došao kraj. Ali se dogodilo tako da ne zna kako bi starčev zavet sada mogao ispuniti i to mu je saznanje donelo neizrecivi nemir. Kako da nekoliko desetina ljudi, sada i odmah, neizostavno, ubedi da nikome ništa ne kazuju? Pa oni ceo svoj život provode, a uglavnom ga i provedu, u jalovom iščekivanju da im se nada javi u nekakvom obličju stvarnijem od golih reči. Ipak, nekako smognu snage, pa izusti.

– Ljudi, braćo! Idemo sada svi na službu. Ali se ne razilazite, imam nešto važno sa vama da prozborim.

Poslušaše ga bez reči.

Služba proticaše u savršenom miru. Kljasti Časlav stajaše, čio i zdrav, sa kaluđerima na strani, za pevnicom. Onako nepismen, sricao je pažljivo sa njima reči stihira i tropara. Josif pročita evangelije. „Bože moj", mislio se u sebi, „pa kako sada da im kažem da nikome ne govore kad je evo Gospod podigao Lazara pred nekoliko stotina Jevreja, pa je onda još i na magaretu ušao u Jerusalim da ga, udivljeni čudom, ljudi pozdrave kao Sina Davidova?"

Josif se reši da propoved ostavi za posle službe.

Ali nastupi brzo i taj čas.

– Ljudi, braćo moja, sestre mile! Evangelije nam pripoveda o množestvu čuda koje je Gospod naš učinio. Ipak, to je tek mali deo, kako Joan veli, onoga što je on satvorio. Kaže Joan da, kada bi se o svemu tome pripovedalo i pisalo, ni u sami vasemi mir, ni u celi svet, dakle, te knjige ne bi stale. Nije slučajno Sin Božji, on koji je živo Slovo Božje, toliko toga predao, neću reći zaboravu, već

tajinstvu. Poučite se i iz današnjega evangelija: Gospod podiže Lazara, to videše stotine očiju, čestit svet, prosti ljudi vitanijski. Od njih za to čuše građani jerusalimski i oni što dođoše na praznik, hiljade blagočestivih ušiju. I začu se onda na praznik, začu se iz mnogih tisašča[10] usta, kao glas groma, „Osana", i „Sine Davidov", i „Blagosloven ti što grediš va ime Gospodnje". Tako je to bilo, ljubljeni moji. A šta bi samo pet dana posle, nakon što se nasladiše i prosvetiše čudom, nakon što klicahu Mesiji? Opet grom iz tisašča usta, ali drugačiji, zločestivi. Jer začu se tad: „Raspni ga, raspni! " I mislite li da to behu neki drugi ljudi, ti što vikahu „Raspni ga, raspni!", ili pak isti oni što pet dana ranije, udivljeni čudom, vikahu „Osana", i „Blagosloven Sin Davidov", i pročaja? Da behu neki drugi, tad se ne bi pod krstom Gospodnjim sabrale tek tri žene i jedan junoša. Ne, isti to ljudi behu, pomnite to, neka nam je baš danas na nauk. Jer ono što se zbilo među nama je tajinstvo, a da nam tajinstvo bude na spasenje, neka tajinstvo i ostane. Mnite i bdite nad ovim što rekoh, da nas kakvo zlo ne snađe. A zlo je greh, braćo moja, sestrice moje, drugoga zla nema. Blagoslovenije Gospodnje na vas!

Niko mu nije protivrečio. Raziđoše se u sveštenom miru.

No, već nakon dva dana počeše da pristižu ljudi u manastir. Isprva po jedno ili dvoje, seljaci sa manastirske zemlje, onda i u grupama od po pet-šest, ozarenih lica, da se „poklone svecu i svetinji".

Pojavi se potom i Kljasti Časlav, licem na Veliki Četvrtak, sa jednom većom grupom koju je vodio kao Mojsije Jevreje kroz pustinju. Časlav se beše sav preobrazio u licu.

[10] *Hiljada* (stsl.).

Koža mu se zategla kao u deteta, a oči su mu se caklile kao da se pred njima upravo kakvo otkrivenje savršava.

– Blagoslovi, oče igumane! – pozdravi on Josifa.

– Jesam li ja ono zalud sve govorio, dobri moj Časlave? – ne izdrža Josif.

– „Ne zavezuj usta volu koji vrše" – odgovori Časlav istog trena, pa se okrenu i, bez blagoslova, produži ka crkvi. Njegovo ga je stado u stopu pratilo, pored igumana prođoše kao da ne postoji.

Josif proguta pljuvačku, pa ode po mandiju, da se spremi za bdenije. Na službu se slilo mnoštvo naroda kakvo do tada nije viđeno u manastiru. Časlav zauze ono njegovo mesto za pevnicom. Tokom čitave službe su se iz mnoštva u crkvi izdizali vratovi, ljudi su čkiljili put Kljastog Časlava tražeći ga očima kao kakvu relikviju.

Josif je rešio da ćuti i da odgovor traži u molitvi. Namislio je bio da čitavu noć, u bdenju, na molitvi provede.

Kada je izlazio iz crkve, narod se, po običaju, sklonio da on prvi, blagosiljajući ih, kroz njih prođe. No, to je potrajalo jer se mnogi nisu imali kuda ukloniti. Ali pravo čudo nastade za Josifom, a on je dobro znao i zašto, nije bilo potrebe da se okreće. Sva je crkva šuštala dok se narod krstio govoreći, kao u kakvom istupljenju ili pak hropcu, „slava ti i milost, Oče Maksime".

Razume se, samo na jednom mestu u crkvi niko nije stajao; ktitorski grob bio je prekriven cvećem i upaljenim svećama. Izlazeći iz crkve, Josif samo procedi eklisijarhu Parteniju: „Pazi da se šta ne zapali", i uputi se ka keliji. Na trpezu nije išao jer bi ove dane i inače, do popodneva Velike Subote, provodio u postu, pijući samo pomalo vode, a i to po zalasku sunca.

Josif poče svoje bdenje čitajući *Tetraevangelije*[11]. No, kada se približi kraju Mateja, uhvati ga umor. Kada dođe do reči „Jegda ubo uzrite mrzost zapustenija…“[12], obuze ga san. Usni Maksima kako stoji i nešto govori strogo, ali ne i gnevno, nekoj prilici koja je pred njim ležala kao uzeta, sva u nekakvoj izmaglici. No, magla se brzo raziđe i on poznade Časlava, ali nije mogao čuti šta mu je to Maksim govorio.

Prenu se iz sna, a neki čudan mir ga obuze. Nastavi sa *Tetraevangelijem*, pa onda uze i *Zlatostruj*[13]. Poče da sviće. Josif se obuče i krenu ka crkvi, valjalo je početi sa carskim časovima. Porta je već bila prepuna, ali je vladala neka skoro grobna tišina koju su samo ptice svojim oglašavanjem remetile.

Narod se ćutke, pognutih glava, uklanjao pred igumanom, pa Josif brzo dođe do crkve. Ali ne uđe jer je pred crkvom, potpuno uzet, ležao Kljasti Časlav. Samo su oči odavale da je živ. Kad vide igumana, iz njih mu, sa obe strane, kliznuše suze.

Josif ga je nekoliko trenutaka gledao pravo u oči.

– U gostoprimnicu – okrete se i kratko reče monasima koji su ga pratili. – Makarije, ti ostani sa njim, pazi ga – dodade.

Služba se završila, ali narod se nije razilazio. Josif je rešio da ništa ne govori. Ode do gostoprimnice. Časlav je i dalje nepomičan ležao. Iguman mu pomilova čelo i reče monasima da čist ubrus natope vodom i da ga tako

[11] Četvorojevanđelje, zbornik koji sadrži sva četiri jevanđelja.

[12] *Kada, dakle, ugledate gnusobu opustošenja* (stsl.).

[13] Srednjovekovni zbornik koji sadrži odlomke iz dela Sv. Jovana Zlatoustog.

pomalo poje.

U službama i bdenjem nad Časlavom prođe Veliki petak, pa polako i Velika subota dođe k smiraju. Pred polunoćnicu se svi sabraše u crkvu i oko nje. Jedino je Makarije ostao sa Časlavom. No, pre nego što će početi posledovanje, crkvom se razleže: „Igumane, bratijo, prostite grešnog Časlava!“

Iguman izađe na soleju, a Časlav pade ničice pred njim. Josif ga podiže i reče mu tiho:

– Kako te Bog uči.

Kljasti Časlav se, suznih očiju, okrete ka narodu.

– Ljudi, braćo i sestrice moje, prostite grešnog Časlava. Veliku sam sablazan načinio, u prelest vas uvedoh…

Plakao je, gorko i iskreno, ali je brzo nastavio.

– Varao sam. Nikada ja nisam bio kljast. Lagao sam i varao da ne moram da radim. A onda mi pade na pamet da prvom zlu pridodam i drugo, veće, pa da se gradim čudom. No, Bog pravedni u svetima svojim, pogodi me jakože molnija[14], kao grom. Ali me onda i podiže, pravednošću vašom, molitvama oca igumana i silom praznika. Nikakvoga čuda nije bilo, braćo, nikakvoga.

Opet briznu u plač, ali brzo nastavi.

– Ne razglašavajte moju sramotu, preklinjem vas. Predajmo ovo zaboravu, da koga još ne stigne božanska pravda. Predajmo ovo zaboravu i radujmo se jedinom i istinitom čudu, a to je ovaj praznik što je pred nama.

Kljasti Časlav je govorio kao kakav novi Zlatousti.

Josif se obradova duhom kao dete. Prigrli Časlava, ali

[14] *Kao munja* (stsl.).

ovaj opet pade ničice.

– Na Pashu Gospodnju se ne kleči. Stoj pravo i raduj se urazumljenju i prosvešteniju – reče mu Josif.

Sve prođe u miru i dostojanstveno. Kad se narod poče razilaziti, Časlav reče igumanu da odu do njegove kelije da se ispovedi.

– Sve mi je sveti otac naš Maksim u snu rekao. Pokarao me je i izobličio, ali me je i izbavio. Ako se pokajem i poslušam, reče mi, biću spasen, „ali samo ne kazuj nikome", veli. Ako li ne učinim tako, moja će mi plot biti tamnica. A ako li se pokajem i iz tamnice greha oslobodim, onda da nestanem iz ovoga kraja, da odem daleko, u severne ili južne krajeve, i blagoslov će me pratiti. Da radim svojim rukama, da radim, i primiću blagoslovenu platu po zasluzi. Idem odmah, iz ovih stopa, oče igumane, odoh spasenju. Pomeni grešnog Časlava.

Josif ga blagoslovi i zagrli.

– Bog s tobom, brate moj, neka je slava vaskrslome Gospodu što nas sve podiže iz greha.

Dođoše i prođoše godine i vekovi. U manastiru su se povremeno dešavala čuda, ali uvek nezvano i nenadano, bez iskanja i preklinjanja, po zasluzi ili po muci srca koje bi se u manastiru kojim slučajem obrelo. Samo su igumani i još poneki retki kaluđer bili posvećivani u tajnu, ali, opet, samo kako bi je sačuvali i sprečili da se glasine šire. Naravno, bilo je i onih koji se nisu mogli uzdržati, ali bi ih sve (a nije ih bilo mnogo) stigla opomena Kljastog Časlava. Jednom su čak i grob ktitora otvorili, ali u njemu nađoše samo nekakav prah, kamenje i malo slame i krpa.

I tako je to sve bivalo sve do naših vremena, odnosno

do dana mlađanog duhovnika Porfirija. A Porfirije nije stupio u manastir. On je u njemu, skoro bukvalno, rođen.

Novojavljeni čudotvorac

Kako već rekosmo, po Georgijevom „odlasku" iz manastira, u manastir N., po blagoslovu Hadži-Tiosava, stupi mlado sestrinstvo koje se pred okupatorom uklonilo iz Makedonije. Na čelu sestrinstva beše igumanija Filargirija, krupna žena čelične volje i ogromnih grudi.

Filargirija omile Hadži-Tiosavu. Hadži-Tiosav već tada beše udovac, ali još, kako bi se to reklo, čovek živ, a Filargiriji su nekako bili poznati svakojaki načini življenja.

U vreme Hadži-Tiosavljevog tamnovanja pod komunistima, Filargirija ponese. Znala je ona to odmah, tako to sa ženama inače biva, ali su se prvi znaci trudnoće pod njenim ogromnim sisama spolja mogli razaznati tek kad je dobrano zašla, negde u šestom-sedmom mesecu. Tek tada je saopštila Hadži-Tiosavu kakav ih je blagoslov zadesio. Ovaj, brinući se više od svega za ugled Svete Crkve, sa svojim dobrim sagovornikom iz Ozne dogovori da se igumanija privremeno, lečenja radi, iz manastira skloni u neku banju. Posle četiri meseca igumanija se vrati noseći u naručju, kako je rekla sestrama, ratno siroče. Otkud ratno siroče, niko to u godinama posle rata nije pitao, niti se ko bavio brojanjem meseci. Ta ljudi su od rata umirali i posle rata, i to ne malo njih.

Dete je raslo i jačalo u duhu i punilo se svakojakom mudrošću od „deda Tiosava" i „mati igumanije". Kad nastupi punoletstvo, „deda" mu preseli svetom, mladić

odenu rasu, dobi ime Porfirije, a posle dve godine i shimu. Primi i đakonski čin, a posle dve godine i sveštenomonaški. Mati igumanija beše ponosna na svoga pitomca. Tadašnji vladika ga postavi za duhovnika manastira N.

No, čim je prvi put okačio o vrat epitrahilj da je ispovedi, mati igumanija mu otkri teško breme koje je nosila. Reč je o onome što se zbivalo, a o čemu se moralo ćutati. Nije tražila saveta, samo je htela da podeli breme. Mladiću tad mnoge stvari postadoše jasne, mnogi čudni ljudi i njihove sudbe stadoše na svoja mesta. Ubrzo i sam postade svedok jednom čudu. Ali je ćutao, više od straha, nego iz obzira. I u srcu mu se rodi pomisao…

Dvadeset i pet godina posle Hadži-Tiosava prestavi se i mati Filargirija. Beše to vreme kada je narod i van bogomoljačkog V. N. sreza počeo da se vraća veri. Hadži-Tiosav i njegove pouke, već dugo umnožavane i rasturane, prvo na šapirografu a zatim i pomoću štampe, igrali su u tome veliku ulogu. Glas o njegovoj svetosti već se bio raširio.

Odmah po Filargirijinoj smrti, vladika ponovo učini muškim manastir N., a Porfirija postavi za igumana. Ovaj je pak, od kad ga je mati igumanija posvetila u tajnu, brižljivo vodio evidenciju o svakome čudu koje bi se zbilo u manastiru, ali je svoje zapise čuvao daleko od bilo čijih očiju. No, sada je došlo vreme da sa misli pređe na dela.

U danima pred vaskršnje praznike Porfirije objavi da će se u Tominu nedelju izvršiti obretenje moštiju novojavljenoga svetoga brata našega Hadži-Tiosava. Naravno, niko nije sumnjao u to da je Hadži-Tiosav svet. Ta toliki se ljudi već decenijama naslađuju njegovim zlatostrujnim

poukama i to je već po sebi jedno ogromno čudo. No, ima još i drugih stvari, sakrivenih od očiju sveta, a nastalo je vreme, kako je Porfirije propovedao gotovo svakoga dana, da se to sve otkrije, da se narod utvrdi u danima ovih velikih iskušenja. Jer premda je bezbožni komunizam pao, nastala su nova i mnoga iskušenja za naš mnogostradalni narod.

Približi se i Tomina nedelja i obretenje svečasnih moštiju Hadži-Tiosava koje bi ovako.

U subotu posle večernje iguman Porfirije odsluži poslednji pomen na grobu svetoga. Onda skide rasu, pa se opasa mesarskom keceljom i navuče duboke gumene rukavice. Ekipa kopača iz pogrebnog preduzeća za to je vreme kopala. Dođoše do drveta, no ono beše krto. Opkopaše truli, gotovo raspali sanduk. Iguman se prekrsti, pa siđe. Mošti svetoga behu se neobično brzo sjedinile sa zemljom. Ostao je svod lobanje, donja vilica, nešto butnih i lakatnih kostiju i karlice, a pored toga još i jedan orden, *Kriegsverdienstkreuz*[15], i jedan sovjetski džepni sat marke molnija, sa ugraviranim rečima „Drugu T. od B. B.“.

Iguman nije bio zadovoljan prizorom, ali je pristupio omivanju svetih moštiju. Ipak, imao je dobrog i sposobnog pomoćnika koji je na sve mislio. Jerođakon Planitije već je bio pažljivo pripremio krpenu lutku u koju će ušiti delove svetih moštiju, tako da se ima šta obući i izložiti za celivanje. Dilema o odeždi svetoga bila je rešena još pre mesec dana. Kako nije bio u činu, a nije priličilo ni da ga obuku u svakodnevnu modernu odeću (mada bi

[15] *Krst za ratne zasluge* (nem.), odlikovanje dodeljivano za doprinos ratnim naporima kako vojnim tako i civilnim licima.

Planitijevoj krpenoj lutki nesumnjivo pristajala kravata), rešiše da mu sašiju halju poput stihara, a da mu ono što bi trebalo da je lice pokriju vozduhom na kome su dali da se izveze portret svetoga.

Kako bilo, do jutra je sve bilo spremno za poklonjenje i za proslavljenje svetoga.

Vladika ujutro donese još jednu dobru vest. Na hitnoj sednici Svetog sinoda odlučeno je da se liku svetih pribroji Sveti novojavljeni Hadži-Tiosav Ispovednik. Očekivalo se da će predstojeći Sabor samo potvrditi ovu odluku jer niko u našoj svetoj crkvi nije imao sumnje u vezi sa svetošću novojavljenoga.

Narod se već od zore sticao u manastir. Dolazili su u grupama pevajući Hadži-Tiosavljeve pesme koje je poslednjih deset godina života sastavljao. Nisu to baš bile neke pesme vredne sa umetničkog gledišta, ali su, što bi se reklo, bile blagodatne. Nosili su i papirne ikone svetoga koje su već neko vreme kružile među vernima.

Pred crkvom je stajao kivot sa moštima svetoga. Kad crni audi 200 20V stade pred kapiju manastirske porte, zvona zazvoniše, a narod poče da peva tropar novojavljenome. Vladika izađe iz kola i krenu ka crkvi. Napraviše ophod i unesoše kivot u crkvu.

Sve je proticalo u najboljem redu.

– Draga braćo i sestre, dragi moji svetotiosavci. Veliko je delo Gospod učinio među nama. U teško vreme podiže nam velikoga sveca. Velika je to uteha… – govorio je vladika u propovedi.

Zatim malo zastade. Bio je on, ruku na srce, veoma loš propovednik, ali promućuran čovek inače. Pa nastavi:

– Naša smernost donela je zato odluku, sa ciljem da

uvek bude kako uz svoj narod tako i uz Svetinju, uz oganj blagodati Božije koji se javio iz njegovoga svetog sasuda, iz blaženog srca našega Hadži-Tiosava… Premestićemo, dakle, sedište naše eparhije u ovu sveštenu obitelj.

Nastade tajac u oltaru. Porfiriju pade mrak na oči. Opsova u sebi, a onda se, pokajan, prekrsti. Šta je tu je. Vladika je prolazna bolest, pomisli. Pa onda izađe da pozdravi preosvećenoga.

– Vaše preosveštenstvo, dragi u Hristu i jedini oče naš duhovni! Dvostruka je radost obuzela naša srca danas. Prva je radost zbog obretenja svetih moštiju novojavljenoga ugodnika Božjeg, našeg učitelja i ispovednika Crkve Hristove Hadži-Tiosava. Druga je radost ovo što sada čujemo, a to je da će Vaše preosveštenstvo od sada još prisnije i neodstupnije biti sa nama u molitvi. Obnovićemo zajedno, Vaše preosveštenstvo, ovaj bogospasavani kraj, ukrepljeni molitvama našeg Svetog Tiosava. A sada moram još nešto da objavim… – nakašlja se, pa iz džepa izvadi dva-tri smotana lista papira. – Sada želim nešto da podelim sa vama, Vaše preosveštenstvo, draga braćo i sestre. Nije jedino čudo novojavljenoga Božjeg ugodnika, dragi moji, ono što se vidi. Tu je i ono što se ne vidi. Jer od kada je njegovo sveto telo položeno u grob, u ovoj se obitelji ne prestaju dešavati čuda, ali se o tome sve do sada nije pričalo. Čekali smo da nam Bog ukaže kada je pravi trenutak za tako što i sada se vreme ispunilo. Pažljivo sam spomen svakoga čuda hranio u svome srcu, ali i na papiru, pa ću vam sada pripovedati o nekima od tih čuda…

Onda stade da nabraja, i to poimence, kada se i kako šta dogodilo, čitavih dvadeset čuda na broju. Iz nekog razloga je pomalo osećao i nelagodu, pa je bio zadovoljan

kada je rečima „Slava ti i milost, Sveti naš brate i duhovni oče Hadži-Tiosave“ završio. Ništa se, Bogu hvala, loše nije dogodilo. Gnev se Božji nije javio.

Narod je upio svaku Porfirijevu reč, a vladika se zadovoljno osmehivao. Po liturgiji nastade veliko slavlje; međutim, čitavoga dana je narod u redovima pristizao. Dvojica jeromonaha su se na sat vremena smenjivali kod kivota s moštima u neprestanom čitanju molitava.

Već te godine, u V. N. srezu postade običaj da se pri pomenu imena Svetog Tiosava ustaje i krsti uz reči „Slava mu i milost“. Eparhija pak poče da izdaje i časopis *Svetotiosavlje*, isprva jednom, a onda i dvaput mesečno.

Proslavljenje Svetog Tiosava novojavljenog ispovednika donelo je manastiru N. i čitavoj Eparhiji V. N. i B. mnogo dobra. Kako reče vladika, manastir N. postao je sedište eparhije; u njemu ubrzo niče, na strani nasuprot visu, jedna lepa građevina, od vladike prozvana „pirg“, po uzoru na srednjovekovne kule vizantijskog tipa, samo veća i kompleksnija. U pirgu se nalazio veliki vinski podrum, pa sala za ručavanje sa velikim balkonom, a onda, kako bi se pelo u deo pirga koji je oblikom zaista bio kula, i više veoma udobnih stanova i apartmana, odnosno kelija. Manastirski vinograd, koji se ranije pružao na lepoj ali ipak nedovoljno velikoj parceli od manastira ka visu, poče da se širi. Nažalost, još uvek nije bilo dovoljno stručne ruke koja bi manastirsko vino mogla da učini da bude više od tek dobrog i pristojnog, odnosno, kako bi se to reklo, „domaćeg“ vina, ali će se i to, molitvama Svetog Tiosava novojavljenog ispovednika, ubrzo promeniti.

Ali problem je nastao, a čemu ovde ne treba previše

pažnje posvećivati, kada je čitav taj napredak pod blagoslovom Svetog Tiosava doveo do konfuzije koja nije bila samo računovodstvene prirode, već se ticala i međusobnih odnosa vladike i igumana Porfirija. No, ipak, bili su to duhovni gorostasi nadahnuti svetotiosavskim predanjem, zbog čega su znali da svoje slabosti, ako ih je i bilo, zarad višeg crkvenog interesa učine nevidljivim. I tako je bilo sve do samog kraja.

Jednoga dana, naime, nakon žustre rasprave sa igumanom Porfirijem, razume se, u četiri oka, vladika otide da malo „izluftira glavu“ prepuštajući se snazi svoga novog *mercedes-benz* W220. No, posle nekoliko krivina, nakon što je auto do 170 km/h ubrzao za petnaestak sekundi, predviđenih po specifikaciji, odnekuda iz kukuruza se na putu, na nekih stotinak metara od pre deset dana osveštanog motora zapremine 4.0 l, stvori traktor. Vladika poče da koči, ali ga ABS/BAS/ESP/ASR/ETS sistemi iz nekog razloga izdadoše, pa on, želeći da izbegne direktan sudar, končinu svoga blaženog života nađe u jarku.

Kad vide i ču šta se gotovo u sekundi dogodilo pred njim, seljak, vlasnik *rakovice* 65N, zahvalan Bogu što ga je mimoišao udes (sudbine), prekrsti se i jedva izusti samo: „Slava ti i milost, Sveti Tiosave!“

Kad ču očekivane vesti, iguman pak Porfirije reši da dopusti sebi malo radosti, kako bi se osnažio za nove i velike duhovne izazove kojima će, nakon što se blažene uspomene vladika prestavio u jarku, pardon, u Gospodu, morati da izađe u susret. Pozva je. Ona reče: „Dođi.“ On ustrepta. Ali avaj! Dve tablete cialisa od 20 mg dođoše glave šezdesetogodišnjaku koji tako svoju blaženu dušu

predade u naručje Gospodu svega nekoliko sati nakon prestavljenja svoga sapodvižnika.

Manastir N. i Eparhija V. N. i B. ostadoše tako udove.

Deus sive natura nije imao reči.
Princeps huius mundi je pripalio jedan *classic*, *the gold of Niš*.
Međutim, ovo nije kraj; naša priča tek sada počinje.

Čin I

BERBA

Ikona Hristova

– Moramo poseći to trulo drvo na visu – zamišljeno i odlučno reče Polikarp, poput čoveka koji se zavetuje na vernost istini koju na celom znanom svetu jedino on još brani.

Voleo je prirodu, cenio zemlju i njene plodove. Naravno, u meri u kojoj je to moguće čoveku po prirodi gadljivom na sve i na svašta, od kajmaka koji se hvata na površini kuvanog mleka pa sve do krvi ili iznutrica. Smatrao je da se kroz ljubav prema prirodi i njenim plodovima naročito manifestuje takozvani „liturgijski etos“, a do tog „etosa“ je njemu naročito oduvek bilo stalo kao pre svega čoveku liturgu. Episkopska služba je na prvom mestu liturgijska, a crkva je „liturgijska zajednica“. „Ona se“, govorio je Polikarp, „konstituiše sabranjem oko episkopa, zbog čega je episkop ikona Hrista koji je glava crkve“ (njegova neotesana sabraća u episkopstvu su zato, razume se između sebe, Polikarpa zvali „Hristos iz V. N.“).